

DELAVSKA PRAVICA

Glasilo krščanskega delovnega ljudstva

Izhaja vsak četrtek pop. v slucaju praznika dan opre. — Uredništvo: Ljubljana, Miklošičeva c. — Neizkrajana pisma se ne sprejemajo

Posamezna številka Din 1.50 — Cena: za 1 mesec Din 5.00, za 3 mesece Din 15.00, za 6 mesecev Din 30.00, za 1 leto Din 60.00 — Inozemstvo Din 7.00 (mesečno) — Oglas: po dogovoru

Oglaš, reklamacije in naročila na upravo Delavskega zbora, Miklošičeva cesta 22, I. nad. — Telefon 2265. Slev, čekovnega računa 14.900

Dragi tovariši,

Ljubezen, ki ste mi jo izkazali ob priliki petindvajsetnice mojega javnega delovanja, me je zelo ganila. Besede, ki ste jih zapisali v oznabo tega mojega dela, so prišle iz srca, ki iz bogastva svojega resničnega čustva pretrava. Ta čustva velike ljubezni in zvestega prijateljstva sprejemam z globoko zahvalo, zavečajoč se, da sem jih vedno po svojih močeh vračal.

Vi veste, da po svoji naravi javnega dela ne ljubim in da mi je bilo vedno težko breme in križ, ki ga jedva nosim. Bil mi je proti moji volji naložen od Usodnega, Strašnega in Skrivnostnega, ki me tudi z nepremagljivo močjo sil, da v urah navoajenja povem besedo, ki bi jo sam od sebe rajši zamolcal do groba in čez. Ta Skrivnostni pa mi tudi pomaga nositi moj križ in m. grenkobo poklica spreminja v ono neizrekljivo, na dnu neprozornega globokega trpljenja ležečo radost brezpogojne udanosti in službe.

Služba — to je vse, prijatelji. Kdor bi znal tudi na najvišjem mestu pokorno služiti vsem do najmanjšega na lestvici družabne hierarhije, in najmanjšemu bolj nego vsem ostalim, sem pa nič — ta bi imel v rokah srce vsega človeštva in ključ do rešitve takomenovnega socialnega vprašanja. Vem, da vsi skupaj ne premoremo tega, da bi v službi za druge popolnoma prezirali sebe in tudi največji svetei so se zavedali, da so ostali še daleč pod tem idealom — toda vsaj to zavest mora z vso odkritostjo vsak imeti, koar javno dela, in jo imeti v veliki meri — ali pa vsaj to, da se ne hlina in samega sebe ne vara, kakor da je ves zavzet za druge, v resnici pa streže bolj sebi. Jaz sem prepričan, da vsi, ki se od preteklega stoletja dalje prizadevajo, da delavstvu pomagajo, dejansko v glavnem v krščanskem duhu delajo, da pa uspeh tega dela bodisi na marksistični bodisi na naši strani, ki se za izboljšanje družabnih razmer izrecno na krščanskem kulturnem temelju truimo, enako zavisi od tega, koliko faktično znamo žrtvovati sebe za telo in dušo drugega. In tudi to sem vedno poudarjal, da ne sme naša ljubezen biti prisiljena čednost, da je ne smemo smatrati samo za neobhodno sredstvo v namen, naj bi bilo še tako grenko, ampak da nas mora prešinjati kakor ogenj prešinja topeče se železo, da ne čutimo več sebe, ampak postanemo brezvoljno orodje v roki Vsesilnega, ki dela z nami kakor močehni vihar vrta ginečo snežinko. In kaj smo drugega v delavnici večnega mojstra? Če ljubezni ne bilo, smo še manj ko ona...

Res — ascet mora biti socialni delavec pa javni delavec sploh. Začuda pa novi čas za javnega delavca zahteva vse preje nego čednosti asceta; zadoštuje takozvana neizprosna energija in doslednost pa izredno veliko lokavosti, ki je tem bolj zaželjena, čim bolj se kot kacija modrost družji z golobjo preprostostjo. Toda take zveze pod nebom skoroda ni ali pa je vsaj silno redka in navadno zopna; pač pa se gola premetenost rada odeva v nežno sivost goloba. Krščanska družba rada preprosti, od dna do površine skoziinskozi resničnih, naravnih ljudi, ki bo... ljenje gledali skozi oko svoje čiste duše. In ker je človek Izvoru čistosti in jasne resnice brez vsake potvare najbližji kot otrok in mladeč, zato moramo največjo skrb obračati na mlada srca, še predno jih z jame takozv. »modro in trezno življenje« v mrežo svoje kompliciranosti, ki corejeno iz vsega dela »problem« in kopiči probleme na probleme, prak-

Za upostavitev inspekcije dela v Mariboru.

Pod gorenjim naslovom sta priobčila »Delavska politika« in »Slovenec« člančič iz Maribora, v katerem se na kratko omenja potreba za upostavitev inspekcije dela v Mariboru in da se za to, poteguje »neka pri Delavski zbornici registrirana organizacija«. Prav je tako. Mi smo prav zadovoljni, da se širša javnost obvešča o težnjah delavstva in o delu strokovnih organizacij. Ne bil bi pa noben prestop, ako bi pisec napisal, ker je to vedel, — da je ta »neka organizacija« Jugoslovanska strokovna zveza, ki se že od časa, ko je bila Inspekcija dela v Mariboru ukinjena, prizadeva, da se ta potrebna institucija zopet upostavi. V to svrhu je JSZ po svojih zastopnikih osebno intervenirala pri g. banu in mu istočasno izročila pismeno vlogo sledeče vsebine:

Vedno pogostejše se dogaja, da razna podjetja v bivši mariborski oblasti v širokem obsegu kršijo obstoječo socialno zakonodajo ter predpise o higijskih, tehničnih in varnostnih predpisih v podjetjih. Številne tozadevne pritožbe, ki prihajajo od strani delavstva samega, odkrivajo naravnost nevzdržen položaj. Delavstvo ni v moči in položaju, da bi prisililo podjetja, da se ravna po zakonitih predpisih, ker podjetja na vsak opomin s strani delavstva reagirajo s še hujšimi kršitvami zakonov in preganjanjem delavstva. Za upostavitev reda in

izvajanjem delavske zaščitne zakonodaje bi morale skrbeti za to poklicane oblasti. Zakon o inspekciji dela določa, da imajo inspekcije dela nalogo, voditi kontrolo nad obrati v svrhu izvajanja socialno zaščitne zakonodaje in da izdajajo podjetjem tozadevne naloge oziroma odredajo kazni zoper prestopke. Ker je bila po nastopu banovine Inspekcija dela v Mariboru ukinjena, je ostala le še Inspekcija dela v Ljubljani, ki radi obširnega delokroga nikakor ne zadoštuje potrebam. Že prej, ko je obstajala za vsako bivšo oblast po ena Inspekcija dela, je bilo več podjetij, ki skozi nekaj let niso bila inspicirana po inspektorjih dela, ker sta bili inspekciji dela z delom preobloženi, oziroma ker nista razpolagali z zadostnim osebjem. Situacija se je sedaj še poslabšala, ker mora iste naloge vršiti za polovico manjši obrat. Vse delavstvo v podjetjih bivše mariborske oblasti ukinjeno inspekcijo dela v Mariboru občutno pogreša, ker se v nujnih slučajih nima nikamor zateči. V interesu delavstva, kakor tudi oblasti je, da se inspekcija dela v Mariboru zopet upostavi.

Slična vloga je bila pozneje poslana tudi »Delavski zbornici« s prošnjo, da se za akcijo zavzame, in v slučaju, da lokalne oblasti ne uvidijo te velike potrebe, obrne na ministrstvo za socialno politiko.

Žrtve poklica.

Dne 21. oktobra je bil v rudniku v Alsdorfu pri Aachnu v Nemčiji dan velike nesreče. V premogokopu in v skladiščih je bilo spravljenega 1500 kg dinamita ter velike zaloge bencina. Nihče ne ve, kako je prišlo do eksplozije in tega strašnega razdejanja. Trinadstropno uradniško poslopje in železen stolp je ena sama razvalina, veliki železni most se je podrl kot iz papirja, hiše v bližini so se zrušile in popokale vse šipe na oknih daleč na okrog. Razvaline so pokopale pod seboj vse delavce, delavke in nameščence. Nihče se ni mogel oti. Dobro, da je efekt eksplozije večji zgoraj kot spodaj, ker bi bile potem žrtve še večje. Na delo je šlo okoli 700 ljudi, mrtvih bo okoli 300, nad 200 pa ranjenih in težko poškodovanih. Rudarska kolonija šteje tudi 27 slovenskih družin. Med mrtvimi ni nobenega Slovenca. Aachen in Alsdorf sta kot žalujoči rodini, ki žalujeta za umrlim. Reševalna dela so se pričela takoj.

Alsdorfu se je pridružila še nesreča v premogokopu v Saarbrückenu, ki je nastala po požaru. Kot javljajo, je doslej zahtevala smrt 100 rudarjev.

Vse svet sočuvstvuje z žrtvami poklica. Dobe se seveda tudi ljudje, ki bodo kovali iz tega dobiček: kinopodjetja. Filmi bodo kazali svetu grozoto razdejanja; na spačenih obrazih ter ranah rudarjev bo nasičeval svet svojo radovednost.

Ali pa bo svet začutil tudi vso težko

pezo delovnega človeka, ki se podaja v največjo nevarnost, da služi svetu in kolplje iz tal novo bogastvo. Ali bodo te nesreče vsem podjetjem glasen memento, da je treba ščititi človeško življenje pred nezdodami? Vsa človeška družba je odgovorna indirektno za take nesreče in je laž njen jok ob grobovih mrtvih. Ali ne gre navadno vse molče preko zahtev delavstva, ali ni mar svet še nasproten njegovim pravičnim zahtevam. Ne človek, denar in čim večji profit blesti kapitalistu pred očmi. Kdo bo skrbel za sirote padlih pod ruševinami v Alsdorfu, Saarbrückenu in vseh velikih nesreč, ki so se doslej dogodile, da ne naštevamo manjših.

Velike nesreče prejšnjih let.

Nesreča, ki je zahtevala rekordno število žrtev, se je dogodila 10. marca l. 1906. v francoskem premogovniku v Courrieresu, ko je v velikanskem jamskem požaru našlo grozovito smrt nič manj kakor 1219 rudarjev. Pri reševanju je poginilo še 17 mož reševalne kolone, ki pa je po 20 dnevih napornega dela rešila iz rudnika še 19 živih ponesrečencev.

Istega meseca je v japonskem premogovniku Takašimi došlo do eksplozije, ki je uničila 265 človeških življenj.

L. 1907. je zaznamovati dve večji katastrofi: 20. januarja v jami Reda pri Saarbrückenu, 148 smrtnih žrtev, in 16. marca v jami Kleinrossella v Lotaringiji,

jasnih mladih duš otroške vere, tenke vesti in ostrega razločevanja pa junške ljubezni, ki jo more imeti le čisto svobodni človek, moramo vzgojiti bodajo javne delavce.

Se veliko bi vam rad napisal, dragi prijatelji, pa me čaka poštar na tej samotni gori. Se enkrat prisrčna zahvala za vašo ljubezen, ki naj nas spremlja na naši skupni poti do konca. Pozdrav!

Novi Štifa, 27. oktobra 1930.

Franc Terseglav.

kjer je 75 rudarjev dohitela nenadna smrt, 50m visok kamnolom.

Koncem naslednjega leta je zabeležiti zopet dve strahoviti katastrofi: 12. novembra je eksplodiral premogovni prah v rudniku Radboud pri Hammu in vzel 360 rudarjem življenje, tri dni kasneje pa so iz Amerike javili o silni katastrofi premogovnika v Cherryju (Illinois), tekom katere je prišlo ob življenje 397 rudarjev; po 8 dneh so na srečo rešili vsaj 78 živih ponesrečencev, zasutih v stranskih rovih.

L. 1910. ima žalostni rekord grozote Anglija; 21. decembra je v rudniku Hulton zgorelo pri požaru v jami 350 rudarjev.

L. 1912. pridejo na vrsto zopet nemški rudarji; dne 8. avgusta je eksplozija jamskih plinov v Bochumu zahtevala 117 mrtvih.

Od l. 1913. do 1922. je zabeležiti več po številu žrtev manjših, dasi še vedno dovolj grozljivih nesreč, kater se l. 1923. število žrtev ne popne zopet preko sto; 31. jan. je pri eksploziji premogovnega prahu v Heynitzovi jami pri Bytomu zapalo smrti zopet 112 rudarjev.

L. 1925. sledi enaka nesreča in smrt je v rudniku Minister Stein pri Dortmundu dne 11. februarja posegla s koščeno roko v rudarske vrste ter si izbrala 135 žrtev. Mesec dni nato sledi nesreča v Rebeauxu pri Merlebachu, ki je pobrala 51 rudarjev, maja meseca pa je prizadet zopet dortmundski okoliš. V jami Dorstedt je eksplozija razstreliv ubila 45 mož, 25 pa jih je hudo poškodovala.

Do l. 1930. sledi zopet serija manjših nesreč, izmed katerih sta po številu mrtvih največji ona v nemških rudnikih Waldenburg, ki je pobrala 25 rudarjev, in Kleinrossellu, ki je zahtevala 24 življenj.

Istega leta 9. julija pa so vdrl v Vaclavov rov v Neurodi ogljakovi plini ter zadušili 101 nesrečnih rudarjev.

Inozemci pri nas.

Vse države ščitijo domače delavstvo in nameščenstvo, le pri nas se zdi, da to ne velja. vse ima veliko zaupanje v tuje, pa naj si so ti tega vredni ali ne; mnogokrat je seveda drugo resnično. To stanje je seveda posebno v slovenskem delu posledica nezaupanja proti sebi. Vsi smo srečni, če živgoli v industrijskem obratu ali pa v pisarni tuja govorica. Nemalo zasluge pa ima tudi dejstvo, da je pri nas investiranega mnogo tujega kapitala. Tujim kapitalom ni dovolj, da kujejo na naši zemlji dobiček, vedno hočejo imeti tudi svoje paznike nad našim delavstvom in nameščenstvom. Ko pridejo redukcije, tedaj vsled njih ne trpi tuje, ampak le domačin in pravkar nam je zgled takega postopanja podjetij s slovenskimi rudarji v Črni in slovenskimi delavci v tovarni v Rušah. Kje je tu država, da posreduje za domačine kot dela to recimo Nemčija, ki hoče radi pobijanja brezposelnosti pravkar zapreti meje tujim delavcem. In zakaj se pri nas ne izvaja tozadevni pravilnik o zaposlenju tujih delavcev, katerega § 19 jasno pravi: »Inspektorji dela naj redno kontrolirajo, če se inozemski delavci res zaposlujejo v onih vrstah dela, za katere je izdano dovoljenje. V slučaju konstatacije da so zaposleni tudi v nedovoljenih obratih, morejo izdati odlok o odvzetju danega dovoljenja, proti kateremu se lahko pritoži prizadeti delodajalec pristojnemu ministrstvu v smislu § 13.« Vse naše člane pozivamo, da proučijo, kje so taki slučaji; rešitev tega vprašanja pomeni tudi oslabitev brezposelnosti slovenskega delavstva.

Jugoslovanska strokovna zveza.

Viničarji.

Razširjajmo „Delavsko Pravico“.

Casopis je največja sila na svetu. Kakor na povelje stopajo omamljene cele množice ljudstev in narodov tako, kakor jim pač časopisni papir ukazuje. Po časopisu se navdušujejo in radostijo, se enako po njem sovražijo in žalostijo, postali so brezmejni sužnji časopisa. Casopis vodi danes čustvenost skoraj vsakega poedinca, zato velja trditev, da je časopis gospodar javnega mnjenja. Kakršno časopisje ima večjo moč, taka je povečini potem javnost. Za delavstvo, predvsem pa za naš krščansko socialni pokret je to veljavno. Koliko in v kakšnem časopisu se bo o nas in o našem gibanju pisalo, koliko in nič več, bomo v javnosti pokazali, toliko se bodo tudi upoštevale naše zahteve in naš položaj. Časopisje v službi bank, židovske družbe in drugih delavstvu ter njegovim pravicam nenaklonjenih močitev, nikoli ne more in tudi ne sme zastopati odkritosrčno interesov delavstva, kakor bi to narekovala resnica in pravica. Zato ne preostaja nič drugega, kakor ustvariti si moramo močno, neodvisno časopisje, da moremo svoje zadeve v javnosti braniti, kadar nas sili k temu potreba. Če je danes premnogi delavec prisiljen čitati in se naročiti na kapitalističen časopis in iz njega vdihavati vso megle buržjuškega materializma, ravno tako bi bili prisiljeni čitati delavsko časopisje tudi drugi, ako bi imeli mi močan svoj tisk. Čisto drugačne pojme o vseh delavskih vprašanjih bi premnogi dobili, kakor jih žal danes ravno nasprotno imajo. Ako bi pretežni del našega javnega mnjenja pravilno razumel socialna vprašanja, koliko borbe bi nam izostalo, ker bi se položaj samo radi našega tiska v premnogi primerih zboljševal sam po sebi. Moč in vpliv našega tiska je torej predragocena vrednost za nas delavne sloje. Zato silno greši vsak nad samim seboj, kdor se prav nič ne zanima za svoj delavski tisk in ga ne razširja.

Viničarji vsi do zadnjega vemo, kaj je za nas naša neodvisna »Delavska Pravica«. Vemo, da je to naš stanovski list, vemo pa predvsem tudi to, da tega kar zapišemo v »Delavski Pravici«, ne bi mogli zapisati nikjer drugje. »Delavska Pravica« nam je naš kazipot in učitelj tudi takrat, ko se čutimo najbolj ponižani in zapušteni. — Kar velja na splošno za vse delavne stanovce, to velja tem bolj za nas viničarje. Uveljaviti se moramo, dvignimo se iz težkega položaja, v katerem smo danes največ radi naše stanovske razcepljenosti in nevednosti. Skrbimo in storimo, da pride v vsako viničarsko hišo »Delavska Pravica«. Člani strokovne organizacije jo morate zato propagirati povsod. V vsako trgovino, v gostilno in povsod, kamor viničarji zahajamo in nosimo svoj denar, tam mora biti »Delavska Pravica« naročena. Prigovarjajte predvsem tistim, ki našemu pokretu nasprotujejo, da se naročijo na naš list, ker tedaj bodo videli resnici v obraz in jih bo vsaka mrznja brž minila. Posebej neorganiziranim tovarišem ponudimo čitati »Delavsko Pravico«. Bodimo povsod pri tem vsiljivi, agitirajmo in storimo, kar se pač največ da. S tem in samo po taki poti bomo našemu časopisu utrlji večji dostop v naši javnosti in s tem le prav za prav sebi in svojemu stanu. To bodi naš sedanji načrt in prvo delo!

Za viničarsko čast.

Splošno mnjenje in sodba o nas viničarjih pri pretežni večini vinogradnikov in takozvanih »boljših« ljudih, ki z njimi občujejo, je zelo slaba. Po večini smo baje vsi viničarji slabi ljudje, nepošteni, zalkoholizirani, brezbržni, negospodarski, z ničemer zadovoljni, nič zvesti svojim gospodarjem in

svojemu poklicu, delamrži, prepovršni, torej tudi zategadelj nezanesljivi, moralno manj vredni, zato pa tudi taki siromaki po lastni krivdi. Tovariši! Vsem, ki vam je za našo stanovsko čast, premislite, zakaj nas tako sodijo in odkod izvira taka sodba o našem stanu ter se z dopisi udeležite javne debate, ki jo odvijamo na tem mestu v prihodnjih številkih našega časopisa. V svrhu urejevanja, pošljite vse dopise oziroma članke prej tajništvu centrale S. Z. V. V tej razpravi »kakšni smo« lahko tudi navedete dokazane slučaje, ki ste jih sami doživeli, ali vaši sotovariši.

Vzglejna zavest. V manjšo trgovino na deželi je dospela postarna ženica, vdova in viničarka. Prinesla je na prodaj nekaj komadov jajc, katere je imela previdno povezane v ruto. Na vprašanje trgovca, kaj želi sedaj za vsoto prodanih jajc, je ženica odgovorila, da hoče imeti samo denar. Trgovec začuden raditega, ko ima v trgovini vendar vse na izbiro, ni prejel odjajal, da mu je morala ženica povedati, kam bo s tem denarjem. Plačala bom članarino svoji viničarski organizaciji, ker pa že del časa ni zaslužka, sem primorana na tak način priti do denarja, je zvesto odgovorila. Trgovca, ki je tudi sam organiziran v svoji organizaciji in ki ve kaj je za vsakega organizacija vredna, se je nemalo začudil nad tako zavestjo stare viničarke ter jo je pohvalil vprico vseh navzočih. — Ali ste slišali? Kaj naj porečejo k temu tisti, ki imajo denar za pijaco in vse drugo, le za organizacijo ne in pa tisti, ki bi organizaciji članarino plačali le takrat in s takim denarjem, ki jim nikjer manjkal ne bi, ki bi ga morda kje na cesti našli, ali pa če ga sploh nikjer izdati ne bi mogli, za organizacijo pa bi še bil dober. Kje je tukaj zavest za skupnost? Navedeni vzgled stare žene je vsega spoštovanja in posnemanja vreden.

Umrli je tovariš Tomaž Zilavec član skupine Kapela in tovarišica Ana Fifuja, članica skupine Sv. Miklavž pri Ormožu. N. v. m. p. — Vrli odbor kapelske skupine si je za pogrebne prilike svojih članov skupine nabavil poseben društveni venec s trakovi z napisom: »Svojemu tovarišu v veden spomin strokovna skupina viničarjev Kapela«. To bi naj posnemale vse skupine.

To ni prav. Kadar umrje kateri član naše organizacije, bi ga morali vsi člani, ki le količkaj morejo, spremiti na zadnji poti. V tem oziru dostikrat grešimo. Če umrje kakšen bogatev v kraju, vse drvi ga kropit in na spreved. Za poštenega viničarja pa je večkrat težko še pogrebce dobiti, je pač reče in se mu še soročijo izogibajo. Če se gre k bogatstvu in radovednosti na pogreb, je tem bolj prav, da gremo vsi na zadnjo pot svojega sotovariša in sicer iz prave stanovske zavesti in krščanske medsebojne vzajemnosti.

Rudarji.

Lep sestanek v Hudijami.

V nedeljo 26. oktobra smo imeli sestanek skupine rudarjev, kjer je bilo navzočih 40 članov. To število nas zadovoljuje, ker so na ta sestanek bili povabljeni člani iz okolice Hudejame, med tem ko imamo redne sestanke tudi v Laškem in pri sv. Jederti za člane iz teh okolici.

Tov. predsednik Lešnik je poročal o današnjem delavskem položaju, ter omenjal kolike važnosti za delavstvo je posebno danes, da se oklepajo svojih organizacij. Brezposelnost je na vseh koncih in krajih, zato so tudi podjetniki vedno pripravljene delavstvo oropati še tistih socialnih pridobitev, ki si jih je tekom desetletja priborilo.

Tovariši Hočvar je na sestanku povdarjal, naj organizirani člani ne dopustijo, da bi ljudje, ki so izven organizacije blatili organizacijo ali njene odbornike. Edino organizirani člani imajo pravico, da kontrolirajo svoj odbor, svoje odbornike, kako leti vrše svojo nalogo. Med člani v organizaciji mora biti medsebojna zaupljivost, ker le tako je mogoče, da si vse povedo, vse zaupajo. Ako pa bi se v organizacijo vtihotapili hujšaki, ki jim je samo na tem, da razdvajajo, jih je treba iz organizacije pomesti.

Tov. Kocmur iz Celja je govoril o združništvu. Omenil je, da se je kmet rešil oduštvu z združništvom, ter se bo tudi delavstvo moglo nasloniti na združništvo, ker le tako bo moglo uspešno delovati. Pokazal nam je na lep zgled, kako so v preteklem stoletju preprosti revni angleški tkalci pričeli združno delo. Malo število teh mož se je zbralo, ter so sklenili, da bodo življenjske potrebe same nabavljali in med sabo razprodajali. Vse okoli njih se je posmehovalo njihovem načrtu. S prezirom in pomilovanjem so jih ljudje gledali in menili, kaj bodo ti berači. Može tkalci pa so pri svojem sklepu vstrajali ne glede na zaničevanja in na nasprotovanja. Njih delo je imelo uspeh. Angleško delavsko združništvo se je iz te male, prvotno zaničevane zadrage razvilo tako, da se je položaj angleškega delavstva silno dvignil. Danes po širnem svetu, kjer

se dela in govori o združništvu, kažejo na te priproste moze, ki se nazivljejo ročdelci pionirji. Pionirji se imenujejo zato, ker so tako rekoč zgradili most, preko katerega se je razvijalo združništvo. Tudi pri nas ima vsaka zadruga več ali manj nasprotnikov, ter razne težave in neprilike. Ti pionirji naj bodo vsem zadrugarjem za vzgled in bodrilo.

Razgovarjali smo se tudi o naši Delavski posojilnici. Ze pri ustanovitvi smo se tudi mi zavedali, da bomo imeli mnogo nasprotnikov, pa jih res ne manjka. Vendar moramo ugotoviti, da so že padli predsodki. Da, nekateri ki so spočetka gledali našo posojilnico nekako pomilovalno, ji danes že izkazujejo spoštovanje. Veselo dejstvo pa je zlasti to, da je zbrala v 10 mesečnem obstoju s skromnimi vlogami od samih delavcev preko 50.000 Din (petdesettisoč Din) vlog.

Imeli smo tudi dve reviziji, ter moramo omeniti, da je g. revizor bil z našim poslovanjem zadovoljen. Omenimo, da vodijo vse posle člani načelstva sami, ki so vsi rudarji. Ustanovili smo posojilnico v zavesti, da bomo tako koristili celokupnemu delavstvu. Kakor smo pričeli, tako bomo vršili svojo nalogo, ne glede na to, da nam kdo nasprotuje. Prvi uspehi so zelo zadovoljivi. Uverjeni pa smo, da bo rastlo število vlagateljev, ter se množile vloge.

Vse tovariše pa pozivamo: Pristopajte kot člani k svoji Delavski posojilnici. Vlagajte svoje prihranke v to posojilnico. Navajajte tudi druge, predvsem mlade fante, da bodo hranili. Ne dovolite, da bi Delavsko posojilnico kdo blatil in ji kradel dobro ime. Ako bo vsak storil svojo dolžnost, bo naša posojilnica postala zavod, ki ga bodo mogli upoštevati tudi tisti, ki na delavstvo gledajo kot na bitja druge vrste.

Lesno delavstvo.

Brezposelnost lesnih delavcev. — Prevalje. Radi zastoj lesnega prometa v letošnjem letu si lesni delavci, katerih je zaposlenih okoli 200 po gozdovih v Mežiški dolini v poletni sezoni, radi nestalnega dela in zmanjšane akordnega zaslužka niso mogli opomoči z napornim delom. Brez vseh prihrankov so in ne vedo kako se bodo prebili preko zime. Brezposelnosti iščejo okrog po kmetih zaslužka. Gozdni delavci bodo letošnjo zimo večinoma vsi brezposelni. Ko bi bili lesni delavci vsaj strokovno organizirani ter bi imeli v območju strokovnih organizacij potreben lasten podporni fond, ki bi jim bil v sili v pomoč. Ali kaj, ko naložijo vsi tukajšnji dobrohotni opomini na gluha ušesa, dokler sekira poje. Ko pa delo počiva in ni več zaslužka, trpe ti delavci v precejšnji meri na posledicah lastne brezbržnosti po lastni krivdi. Le v združenju in stanovski samopomoči je delavska rešitev.

Pismo iz Neubrucka.

Boj delavstva proti proletarizaciji.

III.

Dovolite, da Vam k vsakemu predavanju, ki ga bom podrobneje opisal, predstavim tudi predavatelja. Posebno važno se mi zdi to za predavanje »Boj delavstva proti proletarizaciji«, katero je imel veleposlanik Nemčije na Dunaju grof Hugo Lerchenfeld. Stori bom pač tako, kakor on sam, ko je pred predavanjem v kratkih besedah podal sliko svojega soc. udejstvovanja in dela, rekoč, da morajo poslušalci predavatelja dobro poznati, ako hočejo v vsem razumeti in slediti njegovim izvajanjem. Iz njegovih besed je vel tisti ponosni duh, ki je v resnici zmogel graditi in ustvarjati. Ako sem rekel ponosen, ne mislim, da je bil moč prevzet, nikakor ne, hočem samo poudariti, da se nam je predstavil kot sin velikega naroda, ki je pripravljen na vsako žrtve za svojo domovino.

Pa naj pustim, da govori on sam: Star sem 65 let. Vse moje 40 letno javno delovanje je bilo usmerjeno v socialnem pravcu. Ze kot študent sem se mnogo bavil s soc. vprašanjem in delal v karitativnih organizacijah. Kot član Centuma in Bavarske ljudske stranke sem bil izvoljen za poslanca v Bavarski parlament, ter bil leta 1912—22 tudi njegov predsednik. Sedaj sem nemški veleposlanik na Dunaju. Kljub moji starosti sem še vedno član in predsednik »Dobrodelne zveze« v Berlinu, katere namen je, da išče uboge zapuščene služkinje in delavce ter jim pomaga iz njihujše bede in siromaštva. Gotovo se čudite, da sem jaz prevzel to predavanje; saj ne živim med delavstvom, nisem delavski voditelj, moje življenje se vrti v krogih, ki ne poznajo revščine, zato prosim poslušajte in potem sodite.

Danes na splošno govorimo samo o dveh razredih, ki si v gigantskem boju stojita nasproti. Kapitalizem in proletarijat. Ta razlika obstoji že od vseh časov: suženjstvo v predkrščanski dobi. V rimski dobi za časa vladanja cesarja Tarkvinija se je merilo prav po bogastvu: kolikor si bogat, toliko imaš pravic. Silni so bili boji teh ljudi, da so si priborili vsaj nekaj pravic, katere so jim odrekli patriciji. Isto je v srednjem veku, ko ni imel pomočnik in delavec nikakih pravic, da bi si mogel pridobiti obrtno pravico ali osnovati svojo družino. Mojstri so s pomočjo cehov predpisovali, kdo naj postane

mojster in koliko se naj izdeluje. Kasneje smo prišli celo tako daleč, da so posamezne države, med temi tudi Avstrija, izdelale zakon, po katerem se je prepovedalo vsako združevanje delavcev za dosego svojih pravic. Vsak poskus zboljšanja delavčevega položaja se je skušal že v kali zatreti. Menčesterski liberalizem je polagoma prodiral v vse države; gesla: popolna gospodarska svoboda v delu in produkciji, se je polastil ves svet.

S tem momentom je nastopilo tudi za delavstvo drugačno razmerje do kapitalizma. Po silnih borbah je bila priborjena koalicijska svoboda, delavec ni bil več brezpraven prolet, povzpeli se je nekoliko višje, odprla so se mu vrata v tisti del sveta, kjer se odloča o njegovi usodi. Seveda to ni moglo imeti takoj posebnega vpliva na izboljšanje delavskega položaja, ki je bil tedaj posebno obupen. Delodajalci so silno izrabljali delavce, zaposljevali nedoletno mladino, ki je v smrdljivih tovarniških prostorih umirala v bedi in pomanjkanju.

Ako sem dejal, da je bila doba demokracije in koalicijske svobode prvi korak k deproletarizaciji, moram reči, da so bila stremjenja po zavarovanju delavcev v raznih panogah druga zelo važna etapa.

Ako govorimo o demokraciji, potem moramo v resnici imeti vsi enake pravice. Uporabljanje skupnih dobrin v državi mora obsegati vse državljane v državi in to gospodarsko, kulturno in duševno. Materijelno vprašanje je temeljno za vzdrževanje in napredek državljanov. Tukaj je pa posebno važno vprašanje poklicev. Beseda razred bi morala izginiti, nastopiti bi morali stanovi, ki so vsi od prvega do zadnjega potrebni za blagostanje in razvoj naše moderne države. Razrede bi bilo treba prenesti na stanove, kateri so vsi enako vredni, ker vsi sodelujejo na obnovi človeštva in so torej vsi enako potrebni. In kako je danes? V ospredje sta stopila delodajalec in delojemalec. Vedno bolj se krči število delodajalcev in več število delojemalcev t. j. odvisnih ljudi, ki v izvrševanju svojega poklica niso več samostojni. V Nemčiji imamo danes od vsega prebivalstva že 3/4 delojemalcev. Ogromno število. K svetovni produkciji vsi vsak po svoje doprinasamo svoje sile. Vkljub temu pa je delavec kakor blago, ki ga kupi delodajalec kakor surovino. Boj proti vedno hujšemu proletariziranju delavskih mas moramo torej z vso silo nadaljevati. Delavstvo stoji danes v hujšem boju proti izrabljanju kot kdaj poprej. Nastane vprašanje, kakšna so sredstva, ki se jih more danes posluževati delavstvo v tem boju.

Socializacija. Zelo enostaven način je to, da delavstvo kupi delnice podjetja in tako postane solastnik podjetja. To je ena pot k socializaciji. Delodajalec in delojemalec si morata postati enakovredna. V Ameriki soc. zakonodaja ni zavzela takega obsega kakor pri nas, ker pač to ni bilo tudi nujno potrebno, delavec je bil toliko boljše situiran, da ni zahteval od države soc. zavarovanja. Sedaj po tej veliki industrijski krizi seveda nastopajo drugačni momenti, kateri tudi želijo delavstvo po zavarovanju. Delodajalec in delojemalec v socializiranem podjetju si stojita v popolnoma drugačnem razmerju. Jasno je, da bo delo vedno ostalo, toda v bodoče delitev dobrin ne bo imela tako velikih razlik. Saj imamo že mnogo podjetij, ki v tem smislu delajo in se urejujejo. Zahtevati moramo splošno socializacijo produkcije!

Delavsko zavarovanje zoper nezgode, bolezni, brezposelnost, starost in smrt, je velik korak v boju proti proletarizaciji. Dalje zakon o zaščiti delavcev, kakor inspekcija v obratih, boj za eksistenčni minimum itd. Dalje delavska samopomoč, konzumi, delavske hranilnice in posojilnice so močno orožje, katerega se lahko poslužuje delavstvo v svrhu deproletarizacije. V konzumih nabavljajo ceneo blago, posojilnice mu dajejo posojilo po nizki obrestni meri. Dviga se stanovska zavest, ceni se delo, ki drugače nima tako velike vrednosti. Dopusti so važen člen v tej verigi. Delavec se lahko odpočije, posveti svoji družini. Stanovanjsko vprašanje je velike važnosti. Veliko bolj priporočljive so male hišice kakor pa velike stanovanjske karnarne. V mali hišici je delavec samostojnejši, lahko vzgaja otroke, ako je hišica njegova, je mnogo bolj delaven, se zaposluje z raznimi deli, dočim v kasarni vlada samo dolgočasje in čestokrat ravno vsled tega odide v gostilno.

Strokovne organizacije. Izobrazba delavstva je temelj vsemu delu, tečaj, predavanja, vcepljenje stanovske zavesti, zavest, da je delo častno ter je enakovreden član človeške družbe. Seveda mora znati svoje pravice izvajevati in jih tudi varovati. Zato se je treba učiti, delati, navajati k resnemu delu posebno mladino. Najvažnejši regulator v tem delu so za delavstvo strokovne organizacije, katere pa morajo sloneti na načelu popolne demokracije. Prisilne delavske organizacije, kot jih je uvedel italijanski fašizem, ne morejo izvajevati boja proti izrabljanju delavstva. Delavstvo mora biti svobodno organizirano in more le s svobodnimi strokovnimi organizacijami zahtevati svoje pravice.

Kulturno delo. Vzgoja delavske mladine mora biti usmerjena tako, da se vzgajajo pošteno, globoko etični borci. Delavska

→ Gostilna
ZADRUŽNA KLET
v Ljubljani, Kongresni trg št. 2

toči izborna različna vina iz
raznih provenijenc po zmernih
cenah
Dobi se tudi prav dobra hrana
po nizki ceni

družina mora biti ena celota. Težko je danes, ko mora delavska mati vsled tega, ker mož premalo zasluži, v tovarno. Tu se majo osnovni temelji družine. V Nemčiji je po vojni 3 milijone več delavk, ki so zaposlene v najrazličnejših panogah industrije. Zena mora biti doma v družini, zahtevamo pa, da mož toliko zasluži, da ni potreba ženi v tovarno. Družina je celica, iz katere dobiva sok vse človeštvo. Ako je ona bolna, tedaj v vsej družbi ni nekaj v redu. Naša katoliška zahteva mora biti: več duhovne in predvsem katoliške kulture. Človek ni zato tukaj, da s svojim znanjem množi svoje premoženje, marveč, da po svojih zmognostih in močeh dela na izboljšanju človeške družbe, posebno med delavstvom, ki je najbolj potrebno pomoči.

Mnogo je med temi besedami klenih zrn in resnic, katere v polni meri veljajo tudi za naše delavstvo. Povedali so nam jih ljudje, ki nam niso sorodni po stanu, toda tem bolj po duhu. Strnimo se v požrtvovalnem delu v delavskih strokovnih in kulturnih organizacijah, pa bomo tudi pri nas dosegli lahko ugodnejši položaj za celokupno delavstvo. Bodimo neumorni v strokovnem boju, pa bomo dosegli vsaj to, kar si je delavstvo drugod že izvojevalo.

Kamnoseško delavstvo

V vednost brezposelnim kamnosekom. Kamnolom lastnika Hinko Kvasnica v Bosanski Jagodini, srez Višegradski na Drini, sprejme takoj 60 do 90 kamnosekov za lomljenje in izdelavo kock in robovnikov ter kvadratov v skupni količini 400.000 komadov. Dalje je izdelati 5500 kbm. kvadratov za zgradbo mostu. Kamen je granit »Gabor«, trdina je po komisiji 6-10.

Delo se odda tudi v akordu posameznim delavskim skupinam z lomljenjem ali brez lomljenja proti pogodbi. Delo je pod streho. Za stanovanje in hrano je preskrbljeno. Hrana z dvakratnim mesom in 1 kg kruha na dan bi stala okroglo 10 Din. Zatrjujejo, da bi bilo delo stalno. Na to delo opozarjamo naše pohorske kamnoseke, ki so zbog krize v tukajšnji kamenarski industriji že več mesecev brez posla.

Jugoslovanska strokovna zveza bo skušala na lice mesta poslati svojega zastopnika in enega dobro kvalificiranega kamnoseka iz Pohorja, da bosta proučila delovne in življenjske razmere in v ugodnem slučaju sklenila kolektivno delovno pogodbo z delodajalcem. Preden se to ne uredi, naj kamnoseki samovoljno ne odhajajo v Bosno, ker ne vedo, kakšne so tam razmere, zlasti pa, kakšen bo zaslužek. Mi bomo o tem še poročali.

Krekova mladina.

Zagorje ob Savi. Preteklo nedeljo smo imeli sestanek, katerega se je udeležil tudi zastopnik Centrale. Razgovarjali smo se o nadaljnjem delu in sklenili, da se bo vršil občni zbor Krekove družine dne 16. novembra ob 3 popoldne v Zadržnem domu.

Vojnik pri Celju. Občni zbor naše družine se bo vršil dne 9. novembra t. l. Naše vrste se širijo in pridobivamo vedno nove člane.

Boj za petrolej

(Nadaljevanje.)

Izmed angleških družb je tu najbolj delovna vladna Anglo-Persian. L. 1927. je prišel v Kolumbijo oberst Henry Yates. Prišel je z angleškim diplomatskim potnim listom — vsekakor zadostno legitimiran. Angleško poslaništvo je za njegov prihod že vse pripravilo, tako da je nemudoma stopil v stik z vlado. Predlagal ji je, naj da angleški vladni družbi izključno koncesijo na ogromnih domelah, ki meje na Panamo in obvladujejo dovoz k prekopu. Trgovinski minister, predsednik republike in ves ministrski svet so že bili za to. Ali Američani, katerih poklic je, da izvedo, kaj delajo inozemski agenti v deželah okoli panamskega prekopa, so za to tajno pogodbo zvedeli in so postali še bolj pozorni, ko jim je prišlo na ušesa, da je dovoljeno koncesionarju zgraditi letališča in prekoceanski prekop.

Kaj je hotela tedaj ukreniti washingtonska vlada? Z Monroejevo doktrino se ni dalo več operirati, kajti istočasno so bili na dnevnem redu konflikti z Mehiko, Panamo, Nicaraguom. Slednje so celo zasledili s svojo policijo in Kolumbiji so se spraševali, če so sedaj tudi oni na vrsti, da dobe na vrat ameriške uniforme in v svoje luke bojne ladje. Sovraštvo proti Združenim državam je vzplamtelo poleg Kolumbije v vseh južnih amer. državah. Zato so Američani kupili nekaj kolum-

bijskih magnatov, ki so začeli protestirati proti angleški koncesiji, češ da temu nasprotujejo sami kolumbijski državni zakoni. Javno mnenje je torej prisililo angleškega diplomata, da je predlagal kolumbijski vladi, naj da koncesijo kakšni privatni osebi n. pr. njemu, če je že ne more dati javni družbi. In res mu je dala vlada koncesijo — vzdolž ob panamski meji.

Toda nasprotje ni ponehalo. Angleški apetit je odšel domov in akcijo je nadaljevalo angleško poslaništvo samo. A do sedaj se še ni posrečilo spraviti pogodbo pod streho, kajti predsednik in ministri Kolumbije so hoteli imeti v tem slučaju pravico in moč, ki jo ima samo parlament. Zato so l. 1927. tudi poskušali spraviti pogodbo skozi parlament, a se jim ni posrečilo, naker je London interveniral in zahteval, da se podaljša parlamentarno zasedanje in obravnava zakon o petrolejski koncesiji. Zunanji minister je čital to noto v parlamentu, kjer je vzbudila silno nevoljo.

Da si je drznila kolumbijska vlada nastopiti v taki obliki proti Združenim državam, je bilo nezaslišano. Gotovo je, da so pri tem odločali razlogi, ki niso na dlani. Morda se je hotela Kolumbija maščevati za rop provinc Panama leta 1930, kjer so Američani potem napravili prekop in tako zvezali Atlantik in Pacifik. Pa to ne bo držalo. Dotovo je le to, da se je za koncesije zelo gnala angleška vlada po svojih agentih in petrolejskih družbah. Ta prizadevanja pa so

se pokazala šele v pravi luči, ko se je izvedelo, da v pokrajinah, ki so jih hoteli Angleži imeti, sploh ni petroleja. To je sprožilo v ameriškem senatu veliko debato in tej sledeča preiskovanja, kako in kje so se že vse usedli Angleži v srednji Ameriki. Da bi mislili Angleži na kako vojaško oporišče v slučaju vojne med Ameriko in njimi, bi bilo smešno. Drugače pa je z nameravano gradnjo prekopa. Tu pa bi bili Američani res v živo zadeti, kajti ogroženo bi bilo njihovo gospodarstvo v vsej srednji Ameriki. Zato so napeli vse sile, da Angleži niso dobili koncesije. Obenem si je Washington zagotovil pravico na gradnjo vzporednega prekopa s panamskim v Nicaragu. To je bil odgovor na angleško ofenzivo.

Da je bil komplot proti Washingtonu na široko organiziran, dokazuje tudi istočasni protest republike Paname pri Društvu narodov proti Ameriki, ki da krši nje suvereniteto. Panamski finančni minister je izjavil 1927. v Zenevi, da je dala Panama Američanom samo pravice na gradnjo in vzdrževanje kanala, nikakor pa jim ni odstopila celotnega ozemlja.

Spiro teh dogodkov in pa zaradi težav, ki jih dela Kolumbija pri produkciji, je ameriški kapital proglasil nad Kolumbijo tih finančni bojkot. Vlada Kolumbije to prav dobro čuti v izjavah ameriškega trg. ministra, da dvomi v finančno stabilnost Kolumbije. Le-ta je tudi prehudo zadolžena, da bi se mogla še dolgo upirati večji sili, ki pritiska nanjo, kajti Wa-

Švicarske krščanske strok. organizacije.

Krščansko misleče švicarsko delavstvo ima dve strokovni organizaciji: »Švicarsko zvezo evangelijskih delavcev in nameščencev«, ki ima okoli 7000 članov ter »Švicarsko krščansko narodno (katoliško) strokovno zvezo«. Seveda je pa to le centrala strokovnih zvez delavskih in nameščenskih strok. Zveza zaznamuje kljub nespremenjenemu delavskemu položaju od l. 1920. samo od l. 1925., ko je imela 9800 članov, pa do l. 1929., ko se je članstvo zvišalo na 21.400 članov, silen porast, kot ga nima nobena strokovna organizacija, ki ga je povzročil v veliki meri pristop nameščenske zveze (3000 članov). Posamezne strokovne zveze so imele premoženja 799.159, njihove podružnice in sekcije pa 148.438 frankov. Članarine so kasirale strokovne zveze 507.000, podpor pa izdale čez 300.000 frankov in to za brezposelnost ter potnih podpor. Centrala si je kupila lep dom, upravlja pa le fond za posmrtnino, ki ima 27.900 frankov premoženja. Karakteristično za švicarsko strokovno organizacijo je: Pokret vodijo strokovne zveze, ki imajo poleg naloge boriti se za interese članov, še: podpirati brezposelne. Močnejše imajo svoja glasila, manjše pa izdajajo skupen list. Strokovne zveze sestavljajo svojo zgoraj imenovano centralo na ta način, da ima vsaka v centrali dva delegata. Vse delo pa sloni na zvezah strok. Za l. 1930. so si organizacije postavile cilj: 25.000 članov. Dosegle ga bodo brez dvoma, kajti v njih je pogum, ki premaguje strah pred delodajalci, pa tudi pred socialisti, ki hočejo svobodo pokreta le zase. Krščanske strokovne organizacije dobro vedo, da je največja garancija za njihovo svobodo na obe strani le njihova jakost. Podčrtati pa moramo še, da v Švici ne poznajo nenaklonjenosti versko mislečega nedelavskega elementa, kot ga občuti delavsko krščansko gibanje marsikje drugje, sicer skoro ne bi mogli verjeti, da more šteti v gorski deželi, ki šteje 3.800.000 prebivalstva treh narodnosti in dveh konfesij, krščansko strokovno gibanje skoro 30.000 pripadnikov.

Razno.

Vlom v blagajno čeških strokovničarjev. V nedeljo 19. oktobra t. l. ponoči so vlomili v pisarniške prostore kršč. soc. strokovne centrale delavskih in meščanskih zvez v Brnu, Nova ul. 8 neznani tatovi. Tatovi so prišli skozi okno, vlomili vrata predsobe in navrtali blagajno, iz katere plačujejo podpore nezaposlenim in onemoglim članom. Delali so zelo previdno in z veliko hitric. Preden so odšli, so pa napisali sledeče: »To pot se ni izplačalo, pridemo prihodnjič.« — Da je prišlo do tega vloma je zasluga edino časopisja ljudske stranke, ki vedno kriči o velikanskih vsotah denarja, kateri se nahaja v blagajni. S tem kričanjem so opozorili le tatove, kje se nahaja delavski denar.

shingtonu dolguje več kot 120 milijonov dolarjev.

Očitno si predstavlja Kolumbija kot izhod iz odvisnosti od Združenih držav izigranje Anglije proti Ameriki. V kolumbijskem parlamentu si poslanci med seboj očitajo, da dela eden za Anglijo, drugi pa za Američane. Angleško ameriškega nasprotja, ki plamtati tudi že v drugih delih sveta, ni ustvarila šele Kolumbija in njen petrolej. Vendar bo prav, če bo imela pred očmi, da ni dobro biti tam, kjer se bore orjaki.

Isti problemi kot v drugih petrolejskih pokrajinah so tudi v Rumuniji. Nacionalizacije, restrikcije napram inozemcem, delna državna last cevni napeljav, izvozne carine, visoki davki, podkupovanje uradnikov, angleško-ameriški prepiri, ki izvirajo iz znane pogodbe med Angleži in Francozi in druge diplomatske kontraverze. Ameriška vlada je protestirala l. 1924 proti rumunskemu rudarskemu zakonu, ker je razlabil Standard za vrednost okoli 70 milijonov dolarjev. V resnici pa inozemske družbe ne trpe bogve kako radi tega zakona in mirno brez posebnega vmešavanja rumunske vlade izkoriščajo petrolejska polja, za kar se imajo kot znano zahvaliti denarnim subvencijam, ki jih prejemaajo od njih nekateri visoki uradniki. Dutch in Anglo-Persian sta si pod firmo rumunskih družb zagotovili komplekse novih ležišč; pridobili sta tudi državna posestva.

(Dalje.)

dali ste se že udeležili

RADION

nagradne naloge za 50.000 dinarjev?

Ako tega še niste storili, zahtevajte takoj od Vašega trgovca brezplačne karte za sodelovanje in točne pogoje!

Koliko so „zaslužili“ češki kapitalisti.

Kako raste bogastvo brez dela delničarjev in kako množe kapital delovne roke proletarijata, vidimo iz spodnjih

števil, ki navajajo čisti dobiček nekaterih čeških zavodov:

	1926	1927	1928	1929
Skodovi zavodi	39,575.589	42,980.201	53,362.746	68,002.169
Plavžarski rudniki	31,806.618	36,518.628	—	47,021.814
Kralov. cementarna	12,823.118	15,404.687	24,441.120	22,668.218
Prška železarna	6,962.826	13,141.955	8,153.546	11,310.463
Zivnobanka	40,922.474	43,580.459	40,500.000	44,170.540
Češka industrijska banka	20,060.000	21,018.805	22,819.177	22,963.505
Češka »Union« banka	30,062.000	33,755.557	34,347.103	35,095.333
Češka eskomptna	31,080.914	37,399.905	37,399.905	40,338.714

K temu primerjajmo kakšne so bile mezde delavcev in potem bo jasno, da pri količkah »pametnem gospodarstvu«

dividenda prinaša delničarjem lep letni dohodek. Saj so delnice le v rokah nekaterih kapitalistov.

Doma in po svetu.

Poroča. Poročila sta se v četrtek dne 30. oktobra v Krištof Toman pri profesor na dr. trg. šoli in zvest delavec v naših organizacijah in gđ. Danica Jeras. Mladi par je poročil ženinov brat-duhovnik v franciskanski cerkvi v Ljubljani. Želimo mladima vsi srečo v zakonu.

Za praznik vernih duš bo tudi letos »Društvo za ustanovitev župnije in zidavo cerkve sv. Cirila in Metoda pri Sv. Krištofu v Ljubljani« pobiralo mile darove pri vходу na pokopališče svetega Krištofa. Že naprej se obrača društvo na vsa dobra srca mesta Ljubljane in jih prosi, naj se ob tej priliki spomnijo s kakim darom tudi naše potrebne akcije. Naš okraj raste rapidno. Škofijska oblast nam je naložila dolžnost, da pripravljamo za ustanovitev samostojne župnije in zidavo župne cerkve. Toda naš delavski kraj je prevečen. Za vsak, tudi najmanjši dar smo hvaležni. — Za odbor: P. Kaz. Zakrajšek, predsednik.

Vrhnika. V zadnjem dopisu smo pisali o velikih redukcijah pri raznih tukajšnjih podjetjih. Odpusti se še vedno nadaljujejo, brezposelnost pa narašča. Delavec je pa sedaj na zimo brez sredstev. — Funkcionarji strokovne organizacije živahno agitirajo za naš list in so pridobili lepo število novih naročnikov. Sedaj je odprta pot tudi v javne lokale. Pri nabiranju naročnikov smo seveda naleteli tudi na gluha ušesa in nerazumevanje. Zahtevamo »Delavsko pravico« v vse gostilne in brivnice. Kdor se brani »Delavske pravice«, se brani tudi delavca!

Nova preganjanja Slovencev v Italiji pripravljajo tržaški italijanski listi. Italijanski tisk je začel sedaj borbo proti slovenskemu jeziku v cerkvi, kjer je še edino imel zaslombo med domačimi duhovniki. Za začetek zahtevajo, da se vrši najprej služba božja v italijanskem

jeziku, nato druga »za starejše ljudi v njihovem krajevnem narečju«. K italijanski službi božji da morajo hoditi vsi šolski otroci. V vseh župnijah naj bi se nastavili italijanski duhovniki. Italijanske učitelje pa pozivajo, da povsod ustanavljajo pevske zbornice, kjer naj uče predvsem mladino petja v latinskem jeziku. Sloven. jezik imenujejo »kraški dialekt«, kmetjsko narečje, »krajevno narečje«. Prihodnji mesec se bo vršila pred sodiščem v Ljubljani razprava proti 87 Slovincem, katere obtožujejo delovanja proti italijanski državi.

Brezposelnih je v Nemčiji po statistiki, izdani prošli teden, 3.176.000. V zadnjih dveh tednih je naraslo število brezposelnih kar za 112 tisoč. Vlada je že dolgo v težavnem položaju, z ene strani se boji puča narodnih socialistov, na drugi strani od komunistov, ki so pri septembarskih volitvah zelo napredovali. Kapitalisti pa spravljajo denar v inozemstvo na varno in s tem povzročajo še večje gospodarske krize — kaj njim mari gospodarska kriza in brezposelnost.

Boji v Braziliji so končali z zmago vstašev. Vstaši so že zasedli vsa glavna mesta in zavzeli vse važne postojanke. Da tu ne gre za kake narodne ideale smo že v zadnji »Pravici« v posebnem članku povedali. Bil je to boj za braziljansko trgovino. Dosedaj je vodil braziljansko trgovino angleški kapital. Po zmagi vstašev — bolje pristašev ameriškega kapitala — bo imela odločilno besedo ameriška veletrgovina. Padlim borcem bodo postavili spomenike in zapisali v zgodovino, da so padli za svobodo Brazilije.

Poljski diktator Pilsudski je začel ostro borbo proti strokovnim organizacijam in jih hoče uničiti. Veliko strokovnih zaupnikov je dal zapreti.

Tekstilno delavstvo je povsod izpostavljeno hudemu izžemanju. Na Japonskem so radi krize v tekstilnih podjet-

jih uvedli s posebnim zakonom posebej za tekstilne tovarne 10 urni delavnik.

Hoover povzdiguje vero. Ameriški predsednik Hoover je imel ob prslavi osvobodilne bitke govor, v katerem je Američane pozval, naj ostanejo zvesti tistim religioznim načelom, ki so ustvarili ameriško državo in ki naj tudi danes bodo podlaga in bistvo ameriškega narodnega življenja. Mi si ne moremo misliti, je dejal Hoover, »socialnega in gospodarskega reda, ki ne bi imel svojih korenin v religiji«. — Današnji gospodarski in socialni red ameriškega javnega življenja sloni na petrolejski politiki in na politiki priznanja vojnih ter predvojnih posojil. Vse lepe besede in diplomatske konference za ohranitev miru imajo eno željo — ohraniti ameriški kapital in ga obvarovati pred izgubami. Tak družabni red mima posebno globokih korenin v religiji!

Radio.

Skrivnostna francoska radio postaja. V svojem radiu ima Francija veliko senzacijo. Znano je veliko navdušenje Francozov za radio. Ne kaže se sicer to navdušenje v kaki posebno zdravi in organizirani obliki kot pri Nemcih, Angležih ali Dancih. Ne, oni si rajši grade vsak svojo oddajno postajo in oddajajo vsak svoj program. Kakor drugod komarje love, tako love sedaj po Franciji preveč navdušene amaterje, ki oddajajo brez dovoljenja. S posebnimi sredstvi so jih že zelo mnogo zasačili. Svojo senzacijo pa imajo s postajo, ki se sama naziva »Paris Experimentale«, ki izdaja okrožnice in oddaja izvrsten in dobro slišen program, a je do danes niso mogli zasačiti. Skrivnostna okrožnica zopet sporoča, da bo »Paris Experimentale« zopet začel z oddajanjem dne 25. oktobra na 2. postajah. Ena oddaja na valu 40,9 s 6 Kw. Jakost glasu, tako pravi okrožnica, je pač zdaj bržčas že zelo velika. »Programi, ki jih prenašamo, se bodo vršili različno, od 14. do 17. ure ter od 18. do 19. ure.« Postaja se nahaja, kot sami trde skrivnostni amaterji v okrožnici, 14 km od Pariza. — T. R. L.

Radio kot časnikarski poročevalec. Francoska radio postaja v Lille-u nam je pokazala, kaj pomenja mikroreportaža v naj-

boljšem pomenu besede. Ko je dospela vest o nesreči angleškega zrakoplova »R 101« do postaje, so takoj poskrbeli, da je prišel mikrofon na kraj nesreče. Na ta način se je dosegla naravnost senzacionalna reportaža. Hupanje številnih avtomobilov se je mešalo s šumom prihajajočih pomožnih čet. Skratka, skozi mikrofon je prihajala vsa mržljena zaposlenost iz okolice ponesrečenega velikan. To je nov dokaz za neverjetno uporabnost, ki jo ima mikrofon kot sredstvo za pozivanje reportaže.

Borza dela.

Ljubljana. Delo je na razpolago: 17 čevljarjem, 2 hlapcem, 1 krojaču, 30 navadnim delavcem, 1 kamnoseku, 2 zidarjem, 4 monterjem, 1 lesostrugarju, 2 kleparjem, 2 vrtarjem, 1 sedlarju, 1 žagarju, 1 slugi, 4 tesarjem, 4 kmečkim deklam, 4 služkinjam za izven, 4 služkinjam zmožnim kuhe, 1 sobarici in varuški otrok, 1 hotelski sobarici, 1 pletilji, 1 pletilji-vajenki, 1 frizerki-vajenki.

Maribor. Delo je na razpolago: 10 hlapcem, 2 kočijažema, 15 viničarjem, majarjem, 1 šoferju, 4 pastirjem, 1 žagarju, 1 mizarju, 1 kovaču, 2 krojačema, 7 čevljarjem, 4 zidarjem, 1 mlinarju, 1 fotografu, 1 kuharju, 1 kurjaču, 4 pomož. delavcem, 1 bolniškemu strežniku. — Vajencem: mizarske, čevljarske, kovaške, pekove in natakarske obrti. — 13 kuharicam, 34 služkinjam, 5 sobaricam, 2 varuškam, 2 vzgojiteljicam, 1 kuharici k financem, 1 kuharici v podoficirsko menažo, 2 plačilnim natakarcama, 1 podnatakarcici, 1 blagajničarki v restavraciji, 2 hotelskima sobaricama, 3 strojnimi pletilkam, 3 šiviljam za pletenine, 1 šivilji za obleke, 5 mladim tovar. delavkam, 2 postrežnicama, 1 trgovski vajenki.

Celje. Delo je na razpolago: 4 konjskim hlapcem, 4 hlapcem za govejo živino, 1 pastirju, 1 hišniku, 1 lončarju, 1 pečarju, 1 steklarju, 1 kleparju, 1 mizarju, 2 sodarjem, 7 čevljarjem, 1 peku, 1 raznašalcu kruha, 8 vajencem. — 2 kmečkima gospodinjama, 21 kmečkim deklam, 1 poljski delavki, 2 šiviljama perila, 3 natakarcam, 1 hotel. sobarici, 1 gostil. kuharici, 3 navad. delavkam, 5 kuharicam, 13 služkinjam, 1 sobarici, 1 postrežnici, 2 varuškam, 4 vajenkam.

Zakaj še nisi član »Krekove knjižnice«? Piši takoj na: »Krekovo knjižnico«, Delavska zbornica, Ljubljana.

Član konzumne zadrage je sam svoj trgovec. On kupuje in prodaja sam, po izvoljenem načelstvu. Zato je njegov tudi dobiček! Član konzuma, ki ne nabavlja svojih potrebščin pri konzumni zadrugi odškoduje torej sebe in sočlane! Vabimo posebno na veliko izbiro zimske manufakture na Kongresnem trgu štev. 2 v Ljubljani.

Pierre l' Ermite:

45

Kako sem ubila svojega otroka

Za konce, se mi zdi, bo zopet treba pripraviti Lolito, vmes pa pride nekaj drugega, in sicer — njegova mati! Da, da, Rožica, zdaj je prišel trenutek, ko morate stopiti na oder in igrati glavno vlogo, od katere je odvisna končna zmaga. Vi morate iztrgati Dominika iz rok župnika Firmina, ki ga drži kakor zver ujetu živali; toda bomo mu ga že izvili iz njegovih črnih krempljev! Potem pa nikdar več, nikdar več! ... Zdaj, ko vemo, kako je treba ravnati s takimi ljudmi, se ne bomo nikjer več dolgo mudili, temveč bomo rajši malo pogledali po širnem svetu in popotovali, kar se bo le dalo. V Alžir, Tunis, ali pa tudi v Kairo, če bo treba! Čim dalje, tem bolje, samo da rešimo Dominika iz rok tega prokletega črnosuknježa in mu preženemo iz srca vsak spomin na ono mrho nemarno... Ej, bomo mu že posvetili, naj si ne misli, da mu bo to zaspalo! Bomo mu že posvetili! ...

Ujec je kar pihal od same togote... Slednjič je sedel v naslanjač k Dominikovi materi, s katero sta pozno v noč kovala načrte. Ko sta dokončala, je v »Turkizu« že vse spalo.

Za sedaj — sta sklenila — bosta nekaj časa pustila Dominika samega v Parizu, naj se prevre v lastni omaki kakor je imenitno povedal ujec. Res, da je nevarnost, da ga ne bi župnik še bolj omrežil in priklenil nase, morebiti se bo pa tudi Dominik njega naveličal. Razen tega je bil prej navajen na najudobnejše življenje in ni mogel prebiti brez vsakovrstnih zabav in razvedril. Ko bo sam v Parizu, bo moral iztikati za hrano po raznih restavracijah, kar mu prav tako nikdar ni bilo za voljo; če pa bi mu kuhala ona ženska, ki je pazila na delavnico, tudi ne bo dosti bolje.

Zato je upanje, da mu bo kmalu zadosti in da od dolgega časa ne bo strpel v prestolnici, ko bo sprevidel, da ga župnik samo izrablja in mu neprenehoma naklada razne nizkotne zadeve in vsakdanje opravke.

Polagoma se mu bodo že odprle oči... Tedaj pa — tako je bilo v načrtu — stopi na oder njegova mati, da mu odigra glavni in posled-

nji prizor, pri katerem bo uporabila vse pripomočke in nastopila z največjim zanosom in silovitostjo pa s takšno naglico, da bo že s prvim mahom uničen vsak odpor...

Če bo sila, lahko priključeta tudi zdravnika na pomoč...

Konec mora biti, da pojde Dominik precej naslednjo zimo z materjo na daljše potovanje, kjer se bo popolnoma otesel župnika in svojih napačnih nazorov.

Lolite nista hotela niti omenjati, ker bi ga to najbrže spravilo v veliko nejevoljo; tako sta se spretno izognila vsakemu ugovarjanju. Dominika bosta postavila samo pred njegovo nalogo in se sklicevala le na dolžnost, ki jo ima do svoje matere.

Tako sta navračala vodo na svoj mlin in vse je kazalo na najlepši uspeh.

Presvesovi so bili s »Ker-Mimie« čisto zadovoljni in so se namenili, da tudi čez zimo ostanejo v njej. Chaiseski gozdčič je celo v najhujših mesecih zelen in izvrstno varuje vile pred morskimi vetrovi, da je oni del otoka popolnoma v zatišju pred mrazom in viharji. Zaradi tega prihajajo v ta mični kotiček vsako zimo mnogoštevilni izletniki, ki ljubijo mir in lepo naravo. Kljub temu je treba povedati, da Presvesove gospe in njene hčerke ni zadržala toliko vabljiva in mila narava, ampak nekaj čisto drugega.

Dominikova mati se je brez strahu pripravljala na odločilen trenutek. Četudi se je včasih malo razburila, se je precej zopet pomirila in dalje snovala svoje načrte.

Dominiku ni ves čas pisala niti besedice, da ga je že zares skrbelo in se mu je vzbujala bojazen, če ni poleg jeze še kaj drugega krivo njenega molka...

Medtem je prišel november. Yholdyjeva gospa se je vrnila v Pariz in se za nekaj časa nastanila v svoji razkošni vili na Elizejskih poljanah. Nekaj dni po svojem prihodu je napisala sinu uvodno pismo, ki ga je trikrat začela pisati in trikrat raztrgala. Slednjič se je posvetovala še z ujemcem in napisala takole:

Preljubi Dominik!

Naznanjam Ti, da sem v Parizu. Bolezen me je vrгла na posteljo... Strašni dogodki, ki se jih nikdar nisem nadejala, so me strli.

Če Ti je sploh še kaj zame, pridi, da me

objameš in se posloviš od mene — morebiti za zmerom... Pridi takoj, kajti po zdravniškem nasvetu moram kmalu na daljše potovanje, ako nočem, da mi poči še glava, kakor mi je srce.

Dobili smo novo vratarico. Reci ji kar, da si moj sin, saj si doslej res ni mogla misliti, da imam kakšnega sina.

Odkrito Ti povem, da po vsem, kar si mi že prizadejal, nimam dosti upanja, da bi prišel k meni.

Tudi četrte božje zapovedi — se mi zdi — ni več in jo nadomešča ne vem kakšna najmodernejša zapoved, ki je pognala kje na patro-naskem dvorišču.

To je torej plačilo za ljubezen, ki sem Ti jo izkazovala od prvega trenutka Tvojega življenja in vedno mislila edino na Te!...

Zdaj vidim kako resnične so one besede, da otroci, dokler so majhni, gaziijo staršem po nogah, ko dorastejo, pa po srcu...

Ti si moje srce strl in Tvoj »varuh« je lahko zadovoljen s Teboj.

Nikar se ne obotavlja, sicer me več ne boš videl, vsaj to zimo ne. Tudi pisati mi ni treba! Kaj bi se trudil, ko imaš toliko drugih zanimivejših opravkov!

Če mi župnik Firmin dovoljuje, Te poljubljaj Tvoja mati

Rožica Yholdy.

Še enkrat je dala pismo prebrati ujemcu, ker se ga ni upala poslati sinu.

»No, bo že, bo že!« je prikimal ujec, ko ga je nekajkrat preletel. Sicer bi bilo lahko boljše!

Dominik je še isti večer odhitel na Elizejske poljane. Posli so ga sprejeli zelo hladno. Povsod je čutil prepir in očitane — najbolj zaničljivo ga je pogledala Bavarka — celo stara dovilja, ki jo je iskreno ljubil, je hotela kar mimo njega, ko jo je srečal na hodniku.

»Kje je gospa mama?«

»V postelji vendar! Kje pa naj bo?«

Dominik je res našel mater na postelji. Okoli sebe je imela cel kup različnih stekleničic, zavojčkov in skodelic s čajem.

»Mamica, kakšno pismo ste mi pisali! Raztrgal sem ga in sežgal. Rajši bi, da ga ne bi bil nikdar dobil v roke!«

Mati nič ne odgovori.